

РОЗВИТОК ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ ЯК ЧИННИК ПРИШВИДШЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Собкевич О.В. Центр економічних і соціальних досліджень НІСД

Унаслідок бойових дій, спричинених військовою агресією РФ проти України, зруйновано низку виробничих потужностей, ускладнено доступ підприємств до ресурсів і сировини, ринків збуту. За опитуваннями НБУ, у травні 2022 р. загальний рівень завантаженості потужностей був на 40 % нижчим проти довоєнного рівня¹. За даними ГС «Коаліція Реанімаційний пакет реформ», на 02.05.2022 р. втрачено активи підприємств на загальну суму 9979 млн дол. США². Посилення цінового тиску, негативний вплив порушеної логістики, зокрема постачань палива – усе це стримує відновлення виробництв.

З метою зберегти стійкість української економіки Уряд реалізує Програму релокації підприємств³. Згідно з нею підприємства переміщують з територій, що наближені або перебувають у зоні бойових дій, до безпечних регіонів Заходу України. Області, до яких відбувається релокація підприємств, – Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, а також південні території Волинської та Рівненської областей – не є індустріально розвиненими регіонами порівняно зі східними областями, де було сконцентровано промисловий потенціал. Відповідно, промислова інфраструктура (об'єкти нерухомого майна, транспортної, складської, комунальної інфраструктур, потрібні для здійснення виробничої діяльності) в областях, що приймають релоковані підприємства, є здебільшого нерозвинутою – і це стримує відновлення виробництв.

¹ Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд, червень 2022 року.
URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2022-06.pdf?v=4

² Відновлення України. Регіональний аспект / Реанімаційний пакет реформ. 2022. 14 черв.
URL: <https://rpr.org.ua/news/vidnovlennia-ukrainy-rehionalnyy-aspekt/>

³ Програма релокації підприємств / Міністерство економіки України : офіц. сайт.
URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>

Для задоволення потреб підприємств, що релокують свої потужності в безпечні регіони, слід розв'язати проблеми облаштування відповідної інфраструктури – цьому значною мірою сприятиме **розвиток індустриальних парків (ІП), завдяки яким можливо швидко запуснути промислові потужності, стимулювати зростання суміжних галузей, розвиток людського капіталу та створення нових робочих місць.**

Релокація підприємств до ІП має низку переваг, серед них такі⁴:

- наявність готових приміщень з підведеними потрібними комунікаціями;
- надання керуючою компанією усіх необхідних адміністративних та сервісних послуг резидентам;
- співпраця резидентів між собою, створення спільних ланцюгів постачань, можливість пересилання вантажів через логістичний центр, розташований на території парку.

Перспективніше перевозити потужності до ІП типу Brownfield, оскільки такі об'єкти вже забезпечено інженерною і транспортною інфраструктурою, на відміну від ІП типу Greenfield – їх створюють на раніше не забудованих земельних ділянках.

Наразі в Україні внесено до реєстру 52 індустриальні парки, 23 з яких розташовано в дев'яти областях – місцях релокації підприємств. Зазначимо, що індустриальні парки створюють умови не тільки для релокації виробничих потужностей з областей, охоплених бойовими діями, а й для формування нових підприємств. Загалом розвиток індустриальних парків сприятиме відновленню промисловості у воєнний період; для місцевих громад перевагами розбудови ІП є зростання доходів і добробуту жителів, збільшення податкових надходжень, розвиток малих та середніх підприємств у регіоні тощо.

Поштовхом для розбудови ІП стало ухвалення ВРУ у вересні 2021 р. Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про індустриальні парки”» (№ 1710-ІХ), яким визначено об'єкти, що можуть розміщуватися у складі ІП, а ще передбачено такі стимули для них:

- компенсацію керуючим компаніям, ініціаторам створення – суб'єктам господарювання та учасникам індустриальних парків: 50 % витрат на під'єднання до електромереж;
- компенсацію учасникам індустриальних парків відсоткових платежів за кредитами залежно від частки експорту продукції власного виробництва в загальному доході від їхньої господарської діяльності;
- часткову компенсацію інвестицій учасників індустриальних парків у створення виробництва, здійснених протягом перших трьох років господарської діяльності в межах індустриального парку.

⁴ Ропицький А. Переваги релокації виробництв в індустриальні парки / GMK.CENTER. 2022. 08 квіт. URL: <https://gmk.center/ua/opinion/perevagi-relokacii-virobnictv-v-industrialni-parki/>

Також у грудні 2021 р. прийнято в першому читанні проєкти Законів України № 5688 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для залучення масштабних інвестицій у промислове виробництво» та № 5689 «Про внесення змін до Митного кодексу щодо створення сприятливих умов для залучення масштабних інвестицій у промислове виробництво», якими передбачено такі пільги для учасників ІІ:

- звільнення від податку на прибуток учасників парку на 10 років за умови реінвестування тієї частини прибутку, яку звільнено від оподаткування;
- звільнення від ввізного ПДВ та мита обладнання для виробництва в ІІ без права відчуження цього обладнання протягом 5 років;
- право органів місцевого самоврядування надавати пільги з місцевих податків.

Окрім того, на офіційному вебсайті Мінекономіки України оприлюднено проєкт розпорядження КМУ «Про затвердження Стратегії розвитку індустріальних парків на період до 2030 року». Стратегія покликана допомогти ефективніше використовувати потенціал ІІ в межах процесу децентралізації управління та сприяти розв'язанню питань щодо зупинки деградації довкілля, створення доданої вартості та нових кваліфікованих робочих місць.

Водночас у Стратегії необхідно врахувати особливості сучасного періоду протистояння України російській агресії та повоєнного відновлення української економіки, передбачивши відповідні положення в таких її розділах: «Опис проблем, які зумовили прийняття Стратегії», «Аналіз поточного стану справ у сфері створення й функціонування індустріальних парків», «Основні принципи Стратегії», «Стратегічні цілі та показники їх досягнення».

Також, наголосивши на важливості розвитку екоіндустріальних парків, у Стратегії треба передбачити сприяння розвитку транскордонних, високотехнологічних, агропромислових ІІ із запровадженням їх диференційованої підтримки з урахуванням особливостей їхньої діяльності.

Потужного імпульсу розвитку ІІ здатна надати співпраця України з ЄС у контексті спрямування фінансової допомоги, яка вже надходить від ЄС для підтримки України в протистоянні російській агресії та надходитиме далі в рамках повоєнного відновлення, зокрема й для розбудови сучасних індустріальних парків. Так, для підтримки негайних фінансових потреб України Єврокомісія оголосила рекордну програму макрофінансової допомоги (9 млрд євро у 2022 р.), а для повоєнної відбудови вона ініціювала план для інвестицій, чітко прив'язаних до реформ. Задля реалізації плану з відновлення України (RebuildUkraine) має бути створено окрему платформу, якою керуватимуть спільно Єврокомісія та уряд України. До неї мають увійти держави-члени ЄС, інші держави, міжнародні фінансові організації. ЄС готовий відігравати вагомий роль у фінансуванні плану з відбудови, заради чого ЄК запропонувала створити окремий фінансовий інструмент RebuildUkraine Facility, який

складатиметься з грантів і кредитів⁵.

Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (*United Nations Industrial Development Organization – UNIDO*) визнала ІІ дієвим інструментом економічного й технологічного розвитку. ***Виробництва в Україні мають відповідати європейській промисловій політиці, на порядку денному якої перебувають такі фактори конкурентоспроможності, як автоматизація процесів, енергоефективність, упровадження принципів сталого розвитку, підходів циркулярної економіки, ресурсоефективного й чистого виробництва та ін.*** Це дасть їм можливість випускати продукцію, сертифіковану за європейськими стандартами, бути долученими до глобальних ланцюгів створення доданої вартості, налагоджувати співробітництво з європейськими партнерами, як-от щодо обміну знаннями й досвідом у створенні сучасних технологічних і наукоємних виробництв.

Наразі в Україні засновано Національну раду з відновлення для підготовки плану повоєнного відновлення та розвитку. Отже, саме зараз з'явилася можливість розбудови ІІ для відновлення промисловості на інноваційній основі, із впровадженням нових технологічних рішень.

На період дії воєнного стану важливо насамперед забезпечити безпечне функціонування ІІ, зокрема через страхування військово-політичних ризиків на території ІІ. Також необхідними кроками для підтримки розвитку таких парків є щонайшвидше прийняття законопроектів № 5688, № 5689; доопрацювання та прийняття «Стратегії розвитку індустріальних парків на період до 2030 року»; упровадження повною мірою пільг та стимулів, передбачених Законом України «Про внесення змін до Закону України “Про індустріальні парки”» (№ 1710-ІХ від 07.09.2021).

⁵ Єврокомісія запропонувала плани підтримки та відбудови України. DW. 18.05.2022. URL: <https://www.dw.com/uk/yevrokomisiia-zaproponovala-plany-pidtrymky-ta-vidbudovy-ukrainy/a-61839524>